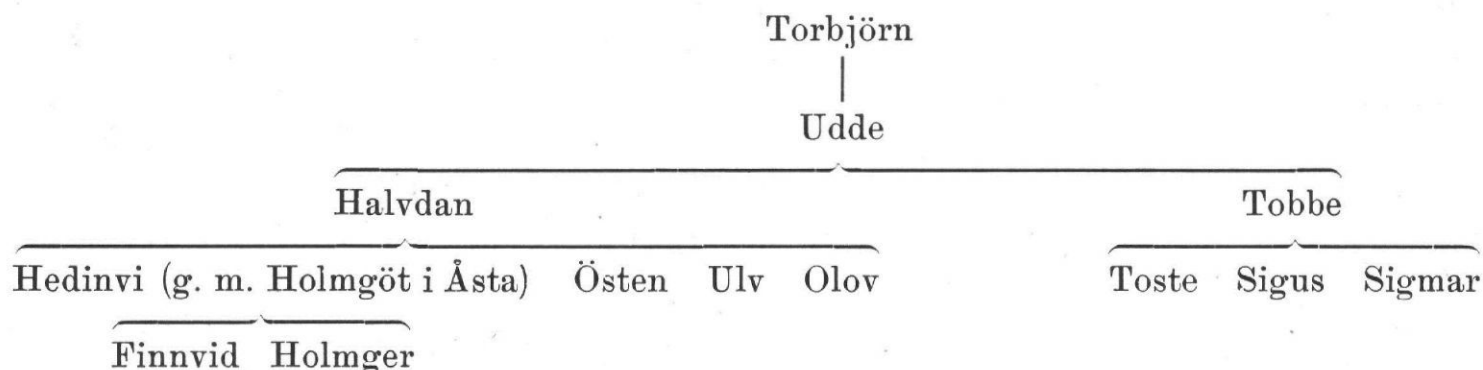

Ristningen är, som redan Brate har framhållit, med all sannolikhet utförd av Öpir; se U 231.

Av Gällsta-släkten känna vi sålunda nu genom de tre runstenarna (U 229, 231, 232) följande medlemmar:

233. Kusta, Vallentuna sn.

Pl. 146.

Litteratur: B 71, L 457, D 2: 99. J. Bureus, F a 6 s. 140 n:r 24 (Axehiellm), F a 5 n:r 455, F a 1 s. 100, F a 10:1 n:r 121 (Rhezeliuss); J. Hadorph, Resejournal (i Peringskiölds Monumenta 3); J. Peringskiöld, F 1 5:1 n:r 17, Monumenta 3, bl. 166; O. Celsius, SR 2, s. 103; R. Dybeck, Vallentuna socken 1860 (ATA); UFT h. 3 (1873), s. 85; E. Brate, Anteckningar 1904 (ATA), Svenska runristare (1925), s. 111.

Äldre avbildningar: Rhezelius, teckning (F a 10:1); Peringskiöld, teckning (F 1 5:1); Peringskiöld och Hadorph, träsnitt (i F 1 5:1, Monumenta 3 och B 71); Dybeck, D 2: 99; Brate foto 1904 (ATA).

Runstenen står rest N om mangårdsbyggnaden, några få meter utanför gårdsplanens staket.

Äldre uppgifter om runstenen äro sparsamma. Axehiellm anger dess plats endast med orden: »J Walentuna Sochn». I F a 5 saknas överskrift, men i marginalen är tillfogat: »Mölneby». En annan runsten från Kusta (U 234) behandlas där två sidor tidigare under riktig rubrik. I F a 10:1 upptages av de tre Kusta-stenarna endast U 233, men icke heller här finnes någon plats angiven; det är f. ö. enda gången i denna handskrift, som ett sådant förbiseende förekommer. Över teckningen i F 1 5:1 står emellertid: »Kusta Norr wijd byn. Waltuna Sochen», och samma uppgift är skriven med bläck på träsnittet i *Monumenta*. I Hadorphs »Resejournal» anges platsen vara: »Kusta tomt». (Liljegren: »N vid byen, i kanten af en liten stenkrets.») När Dybeck besöker platsen 1863(?), står runstenen »i trädgården norr om boningshusen». (Dybeck uppger i sin »Årsberättelse» 1863: »Vallentuna sockens samtliga runstenar granskades. De äro nästan alla i lägervall.») *UFT*: »Kusta är numera herregård, och stenen står på norra ändan af gården midt emot porten af stora bygningen.»

Ljusröd gnejsgranit. Höjd 1,30 m., bredd (nedtill) 1,07 m. Ristningsytan är vittrad och skrovlig.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter äldre läsningar):

ilafr	·	uk	·	osmuntr	·	uk	·	istain	·	litu	·	risa	·	stain	·	iftir	·	olaf	·	fapur	·	sin	·	in	·	k[upluk	·	at	·															
5				10				15				20				25				30				35				40				45				50				55				60

t]an · sun si[n]

65
70

Æilafr ok Asmundr ok Øystæinn letu reisa stæin æftir Olaf, faður sinn, en Guðlaug at Dan, sun sinn.

»Elov och Åsmund och Östen läto resa stenen efter Olov, sin fader, och Gudlög åt Dan, sin son.»

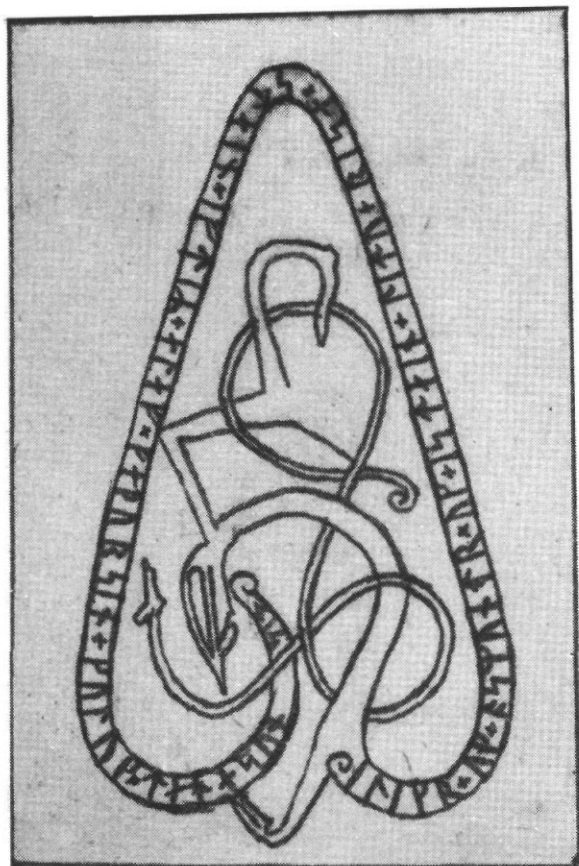

Fig. 234. U 233. Kusta, Vallentuna sn. Efter teckning av Rhezelius.

Till läsningen: Inskriften saknar sk i början och troligen i slutet. 3 **a** har en mycket kort bst; runan skulle därför möjligen också kunna uppfattas som ett **e**. Dock sannolikt **a**. 17 **i** har något över huvudstavens mitt en liten rund fördjupning, som ej är huggen. 24 **i** är skadat något över huvudstavens mitt; ej stunget. 25 **t** har av ristaren endast huggits till halv runhöjd, beroende på att stenytan ovanför varit otjänlig till ristning. 27 **r** har undre delen av bst skadad. 28 **i** är ej stunget. 36 **i** har en svag fördjupning mitt på hst; troligen ej huggen. 52 **n** har förlorat hst strax under bst; bst t. v. om hst osäker. I 54 **n** är bst lågt ansatt; ristningsytan här ojäm. 55 **k** har förlorat hst strax under bst. Foten av stenen är därefter avslagen. Efter 70 **i** finnas inga säkra spår av ristning; redan på Peringskiölds tid var stenen här skadad.

Axehielm: 3 **i**; 4 **k**; 41 **a**; runorna 53—54 ha hoppats över; 55—65: **kuluk × tana ×**; sk efter 68 **n**; efter 70 **i** läses ett **n**; sk efter 71 **n**. (Samma läsning föreligger i F a 5 och i stort sett på teckningen i F a 10:1). — Hadorph och Peringskiöld: 3 **i**; 24 **e**; 36 **a**; 55—65: **kupluk · at · tan ·**. Av runan 71 **n** har endast ett stycke av övre delen antytts. (Denna läsning återges av O. Celsius). — Dybeck: 3 **e**; endast ett kort stycke upptill av 54 **n**; av 56 **u** synes övre delen; runorna 57—63 borta; 71 **n** helt bevarat(!). — Brate: »det är tvifvelaktigt, om första runan har prick, i synnerhet som prick annars icke förekommer uti inskriften»; 3 **e** (»uti **ilefr** har **e** en strecklik prick»); mellan runorna 43 **a** och 44 **f** sätter Brate in ett **i**. 71 **n**: »blott en antydning av kst på **n** i **sin**».

Inskriftens första namn skrives **ilafr**, vilket torde återge fornsv. *Elaf*. Detta namn blir under medeltiden »vanligt» (Lundgren-Brate). I runinskrifter förekommer »*Æilæifr* (jämte *Æilifr*) flerstädes» (Sö 220). Den här sannolikt föreliggande namnformen *Æilafr* är eljest ej belagd i

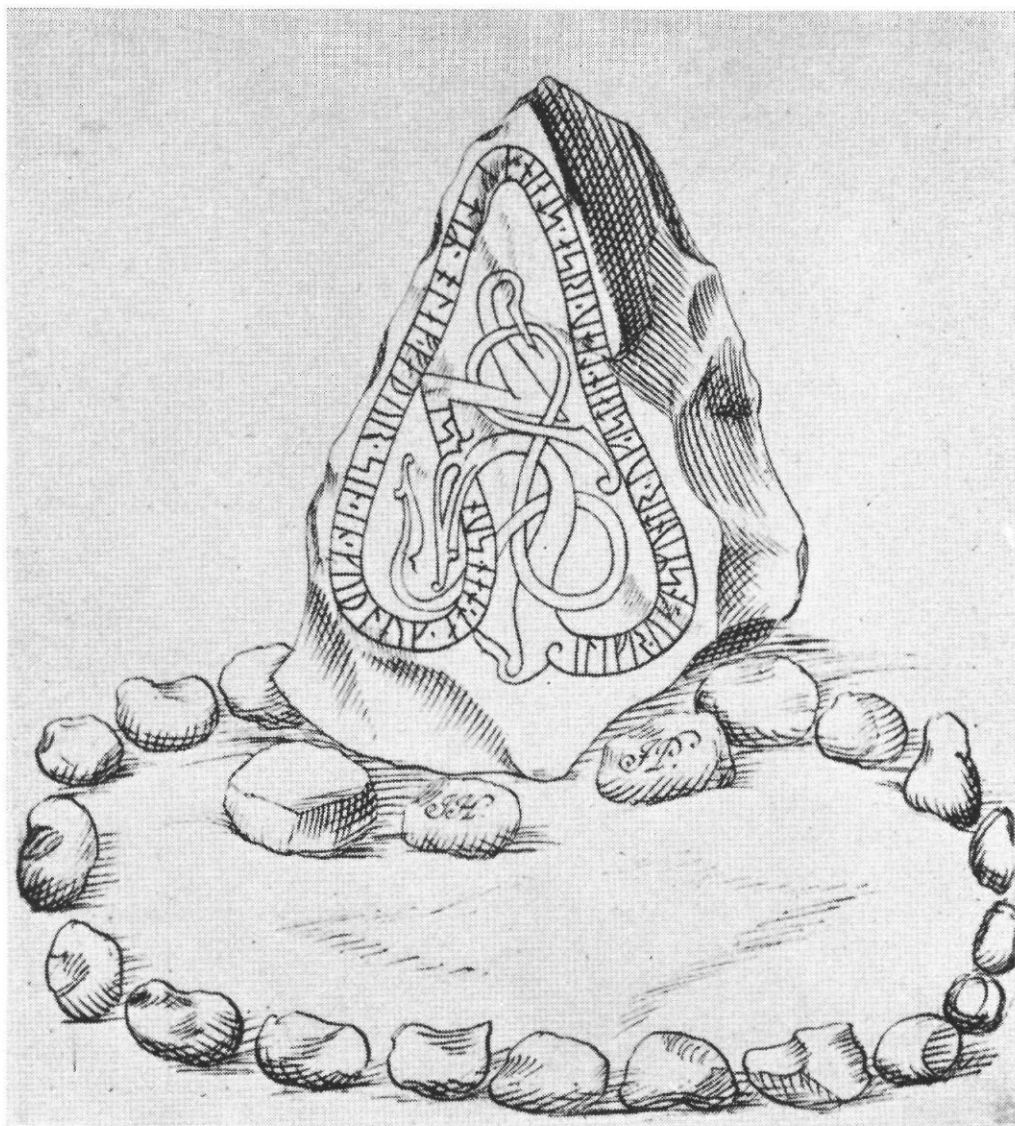

Fig. 235. U 233. Kusta, Vallentuna sn. Efter teckning av Peringskiöld.

runinskrifter. Då faderns namn är *Olaf*, har man troligen rätt att i äldsta sonens namn se ett exempel på variation.

Namnet *Asmundr* är vanligt i hela Norden. Det förekommer i närmare ett 40-tal svenska runinskrifter, i regel skrivet på samma sätt som i denna inskrift (**osmuntr**). Av dessa belägg syftar emellertid omkring hälften på samma person — runristaren Åsmund Kåreson. — Också *Øystæinn* är ett över hela Norden vanligt namn under vikingatiden. Skrivningen **istain** förekommer också på D 1:231, Tensta sn, Uppland. I runinskrifterna är namnet skrivet på många olika sätt: **aistain, austain, aystain, istain, ustain; aistin, austin, aystin, estin, hystin, istin, ustin, ystin**.

Guðlaug är ett i runinskrifter vanligt kvinnonamn, se Sö 263. Om namnet *Danr* se U 114.

Inskriften visar icke konsekvens vid beteckningen av gammal diftong: **risa** men **stain, istain**.

Brate upptager U 233 bland Öpirs ristningar med följande, ej starka, motivering: »Runstenens utsirning tvingar ej att antaga den vara ristad av Öbber, om den ock ej strider däremot; men uti **ilefr** har **e** en strecklik prick som på 31 Åstad» [d. v. s. U 210].

234. Kusta, Vallentuna sn.

Litteratur: L 458. J. Bureus F a 6 s. 142 n:r 34 (Axehiellm), F a 5 n:r 450, F a 1 s. 100; F. Burman i Nova Acta R. Societatis Scient. Upsaliensis, Vol. 5 (1792), s. 310; UFT h. 3 (1873), s. 85.

Runstenen stod enligt Axehiellm »Wid Kustad i Walentuna sochn». Någon närmare anvisning på platsen har icke kunnat påträffas. Stenen finnes icke omtalad i *Ransakningarna* och är icke avbildad i Peringskiölds *Monumenta* eller i *Bautil*. Troligen har stenen varit försvunnen ända sedan mitten av 1600-talet. Någon avbildning har tyvärr icke blivit bevarad. Vid ett par tillfällen (1935, 1936) ha denna och den likaså försvunna runstenen U 235 eftersökts, men utan resultat.

Inskrift (enligt Axehiellm):

ariki · auk · suir · auk · luna · situ · stain · pina · iftir · kunmut × fupor · sin
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50

Æirikr(?) ok suir ok Tonna(?) sættu stein þenna æftir Gunnmund, faður sinn.

»Erik(?) och suir och Tonna satte denna sten efter Gunnmund, sin fader.»

Det är naturligtvis högst osäkert, om inskriftens första namn varit *Æirikr*. En svag form till *Æirikr* finnes icke belagd, och även den »vanliga» formen av namnet är i runinskrifterna påfallande sällsynt. Endast tre upplänningar med namnet Erik förekomma i det stora materialet, U 29, L 601 Rimbo kyrka och L 605 Husby-Lyhundra kyrka (i dessa båda inskrifter avses samma person), samt L 774, Rotbrunna, Härnevi sn; se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 40 och Arwid Johansson, *Evarix und jór* (i: *ANF* 49, 1933, s. 236). Av den grund att Liljegren, utan att på vanligt sätt ange detta, »förbättrar» Axehielms läsning till **Airikr**, har Kusta-stenens belägg på namnet Erik hittills ansetts säkert. Redan Burman ändrade på egen hand **ariki** till **airiki**.

Även inskriftens, eller kanske den axehielmska läsningens, andra namn **suir** är osäkert. Ordet *svær*, m. 'svärfader', som finnes i fsv., kan knappast komma i fråga. Ur ortnamnet *Svi(e)-sta(d)* konstruerar Lundgren-Brate ett mansnamn **Swie(r)*. Möjligt är, att vi här ha ett belägg på detta namn. Liljegren ändrar, utan att ange detta, namnet till **Svin**.

Det tredje namnet har troligen varit kvinnonamnet *Tonna* (*Tunna*). Man torde kunna räkna med att 16 l är en felläsning eller möjligen felristning för t; inskriftens alla t-runor ha bst på